

تشکیل نمود و باید اسرار محرمانه بماند ولی چنانچه عرض کردم بازم مکرر می کنم هر روز از برای بعضی صحبت ها جلسه خصوصی نمودن بمقیده بنده صحیح نیست و بکلی برخلاف آن هستم .

رئیس - ولی این توضیح شما هیچ بکار نخواهد خورد و رئیس حق دارد در هر موقعی که لازم بدانند جلسه خصوصی تشکیل بدهد و هر وقت رئیس مجلس را خصوصی کرد معلوم می شود در این موقع مجلس خصوصی لازم بوده است و شما نمی توانید این حق را از رئیس مجلس بگیریید مگر وقتی که قانون اساسی و نظامنامه داخلی خودتان را تغییر بدهید مگر اینکه بگوئید رئیس نمی تواند موضوع مجلس خصوصی را تمیز بدهد آن وقت می توانید در همان ساعت آن رئیس را تغییر بدهید (در این موقع آقای رئیس از پارلمان بیرون تشریف برده و پس از چند دقیقه مراجعت فرمودند)
رئیس - وزیر يك کمیسیون تقاضا کرده است و بموجب نظامنامه داخلی نمی توانید ندهید حالا بکمیسیون سابق اعتماد دارید همان را تصویب کنید اعتماد ندارید کمیسیون دیگری انتخاب کنید آن اشخاصیکه مساعدت دارند و می خواهند همین کابینه مشغول کار شوند نمی دانم این چه نامساعدتی است که از تشکیل يك کمیسیون هم مضایقه می نمایند .

آقای شیخ اسمعیل هشتروندی - عقیده بر این است که آنها یک رای نداده اند کمیسیون سابق مشغول مذاکره باشد تا نتیجه حاصل نماید فقط بجهت این نبوده است که بآنها اعتماد نداشته و عقیده شان این نبوده است که کمیسیون جدید تشکیل شود بلکه مقصودشان این بوده است که خواسته بودند در مشاوره هم مداخله نمایند .

رئیس - خیر عجاله آنها گفته اند که بعضی موانع و مشکلات در پیش داریم و تقاضا کرده بودند يك کمیسیون تشکیل شود که در آنجا مذاکرانی نمائیم بلکه موفق شویم بچاره جوئی (گفتند صحیح است کمیسیون جدید تشکیل شود ورقه رأی توزیع شد گفته شد عده اعضاء چه اندازه خواهد بود .)

رئیس - شش نفر عجاله کافی است .
اسدالله میرزا - بنده می خواستم عرض کنم چون ما يك عده هستیم که در عدلیه مشغول کاریم نمی توانیم در این کمیسیون عضویت داشته باشیم یعنی بنده يك نفر که نمی توانم و معذورم موزع اوراق رأی را اخذ نموده و آقای حاج میرزا رضا خان برای استخراج آراء بقرعه .
آقایان حکیم الملک صدر العلماء صدیق حضرت را معین نموده اند گفته شد ببرند در اطاق دیگر استخراج نمایند .

رئیس - خیر اوراق رأی در همین جا روی میز باشد فقط حال يك رأی میگیریم و مجلس را ختم میکنیم بعد آقایان مشغول استخراج شوند .
[پس از احصاء معلوم شد عده برای رأی گرفتن کافی نیست باین واسطه اخذ رأی نشد .]

رئیس - موضوع مذاکرات روز سه شنبه شور ثانوی در راپورت کمیسیون استقراض داخلی راپورت کمیسیون بودجه راجع باصلاح کشتیهای خلیج فارس فقط رأی خواهیم گرفت ایضاً راپورت کمیسیون بودجه راجع بمسیو (بن نان) بلژیکی ایضاً راپورت کمیسیون بودجه راجع بطلب حاج عدل السلطنه آقایانی که بقرعه برای استخراج آراء معین شدند مشغول استخراج باشند .

[رئیس حرکت نمودند مجلس یکساعت از شب گذشته ختم شد]

جلسه ۱۰۳

صورت مشروح روز سه شنبه ششم شهر جمادی الثانیه

مجلس سه ربع قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد صورت مجلس روز شنبه را آقای معاضد الملک قرائت کردند
رئیس - در باب مرخصی آقای قوام الاسلام بنا بود آقایان نمایندگان محترم خراسان ایشانرا ملاقات کرده مذاکرات در این باب بکنند و نتیجه را به مجلس اطلاع داده تکلیف رأی گرفتن معلوم شود .

معزز الملک - بلی همان طوریکه در جلسه گذشته عرض کردم بعضی از آقایان با آقای قوام الاسلام در این خصوص مذاکره کردند ولی چون در نیشابور مریض دارند باینجهت مجبور هستند برفتن لهذا بر آن استدعای خودشان باقی هستند که بروند و استعفا میکنند مدتی را که اجازه خواسته اند مجلس تصویب نماید .

رئیس - بلی همانطوری که در جلسه گذشته عرض کردم ایشان در عرایضی که مکرر نوشته اند اظهار می دارند که اگر اجازه داده نشود مجبور بااستعفا هستیم چون مریض دارند مجبوراً باید بروند حال چون کمیسیون این مرخصی را تصویب نکرده ابتداء رأی می گیریم راپورت کمیسیون هر کس تصویب میکند قیام نماید (اغلب قیام نکرده بعضی از آنها اظهار نمودند که ما ملتفت نشدیم تا نیا بفرمائید .)

رئیس - عرض کردم آقای قوام الاسلام دو ماهه اجازه مرخصی خواسته اند و کمیسیون عرایض و مرخصی این استعفا را تصویب نکرده است ولی همانطوری که عرض شد ایشان اصرار دارند که چون مریضی دارم مجبور برفتن هستم و اگر این مرخصی تصویب نشود مجبور بااستعفا خواهم بود ابتداء راپورت کمیسیون که این مرخصی را تصویب نکرده بود رأی گرفتیم و رد شد حال میفرمائید ملتفت نشدیم اگر مجلس صلاح می داند در ثانی رأی گرفته شود .

اسدالله میرزا - مطلب تمام شد راپورت کمیسیون رأی گرفته شده تصویب نشد دیگر لزومی ندارد که تا نیا رأی گرفته شود .

رئیس - بلی از اینکه راپورت کمیسیون

رد شد معلوم می شود مجلس مو فقت دارد که دو ماهه بایشان مرخصی داده شود .
(گفته شد تصویباً معلوم نشد که مرخصی ایشان تصویب شده است)
رئیس - صحیح است محض اینکه تکلیف ایشان تصویباً معلوم شود تا نیا بتقاضای آقای قوام الاسلام رأی میگیریم هر کس تصویب میکند که دو ماهه بایشان اجازه مرخصی داده شود قیام نماید .

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - با کثرت تصویب شد راپورت استقراض داخلی خوانده شود [ماده (۱) قرائت شد]

رئیس - شور ثانوی است که رأی گرفته خواهد شد .

ماده (۱) - وزارت مالیه مجاز است مبلغ ده کرور تومان از داخله مملکت استقراض نماید (تصویب شد)

ماده (۲) - برای سند ادای وجه مزور يك کرور سهام ده تومانی طبع و نشر خواهد گردید [بعضیها اظهار داشتند که خوب است سهام ۵ تومانی باشد تا اینکه کسانی که استطاعت دادن ده تومان را ندارند بتوانند در این استقراض شرکت نمایند بعضیها اظهار نمودند اختیار این امر بوزارت مالیه تفویض شود که هر قسم صلاح بداند سهام را طبع و نشر نماید .

شاهزاده اسدالله میرزا مخبر کمیسیون توضیحات لازمه را دادند پس از قدری مذاکره راپورت کمیسیون رأی گرفته و با کثرت تصویب شد .

ماده (۳) - منافع فرضی صالیه از قرار صدی (۷) خواهد بود .

در این ماده آقای کاشف اظهار نمود خوبست صدی (۶) مقرر شود آقای حاج سید ابراهیم اظهار نمود صدی (۹) معین شود پس از مذاکره ابتداء بمبارت ماده فوق رأی گرفته و با کثرت تصویب شد .

ماده ۴ - مدت استهلاك یعنی تادیه اصل و فرع (۲۰) سال شمسی خواهد بود هر سال مبلغ چهارصد و هفتاد و دو هزار تومان از بابت اصل و فرع تادیه می شود (بدون مذاکره تصویب شده)
ماده (۵) محل تادیه اصل و فرع قرض عایدات خالصجات تحبیس می شود و در صورت عدم کفایت بقیه از عایدات تذکره ضمیمه خواهد شد .

آقای آقا سید ابراهیم - که اگر مراد این خالصجات خالصجات تمام مملکت است معلوم نیست صورت عایدات آن در وزارت مالیه موجود باشد و اگر تخمین است روی چه میزان تخمین شده است .

شاهزاده اسدالله میرزا این تعیین نخه بنی آن بدست آمده اگر معلوم شد که زیاد تراست چه بهتر والا همانطوری که در ذیل ماده نوشته شده است در صورت عدم کفایت از عایدات تذکره ضمیمه خواهد شد .

رئیس - رأی میگیریم بماده (۵) هر کس

تصویب میکنند قیام نماید (تصویب شد)
 ماده (۶) وزارت مالیه برشهای سالیانه سهام را بموض مالیات قبول خواهد کرد (بدون مذاکره تصویب شد)

ماده (۷) توزیع سهام واخذ وجه در تمام نقاط مملکت بتوسط بانک شاهنشاهی و شعب وعمال آن صورت خواهد گرفت .

(گفته شد درشور اول اکثریت بحذف این ماده شد برای اینکه اگر باختیار وزارت مالیه گذارده شود بهتر خواهد بود آقای وکیل الرعایا اظهار نمودند درشور اول اکثریت بحذف این ماده نشد فقط گفته شد که چون این مواد راجع باساس استقراض است بودن این ماده در اینجا لازم نیست بهترین است در نظامنامه که برای این استقراض نوشته میشود این ماده در آنجا ذکر شود و در هر حال بودن این ماده لازم است برای اینکه شاید در خارج ایران مقیمین آنجا بخواهند شرکت نمایند و اگر تصویب نشود که شعب بانک اوراق سهام را توزیع واخذ وجه نمایند آنها از شرکت در این استقراض محروم خواهند بود .

آقای ارباب کیخسرو گفتند همین طوریکه گفته شد شاید در خارج مملکت ایران بخواهند در این استقراض شرکت نمایند در این صورت کلمه [در تمام نقاط مملکت] زیادی خواهد بود [گفتند صحیح است] ثانیاً ماده (۷) بحذف (در تمام نقاط مملکت) عبارت ذیل قرائت شد .

ماده ۷ توزیع سهام واخذ وجه بتوسط بانک شاهنشاهی و شعب وعمال آن صورت خواهد گرفت .
 رئیس — هر کس این ماده را بطوریکه اصلاح شده تصویب مینماید قیام کند [اغلب قیام نمودند] .

ماده ۸ — طالبان سهام حق دارند مبلغی را که ابتداء بعهده میگیرند در ده قسط ماهیانه باید دارند و یا آنکه چند نفر بشرکت یک با چند سهم را خریداری نمایند .

(بدون مذاکره تصویب شد)
 ماده ۹ — وجه قرض فقط بمصرف اصلاحات اساسی و ضروریات مهمه فوق العاده که مجلس شورای ملی تصویب مینماید خواهد رسید .

(این ماده نیز بدون مذاکره تصویب شد)
 ماده ۱۰ — برای نظارت و مراقبت در تمام اعمال و اداره این استقراض مجلس شورای ملی هیئتی مرکب از (۷) نفر منتخب می نماید (باجزئی مذاکره تصویب شد) .

ماده ۱۱ — برای مراقبت در اداره کردن محل تأدیه قرض و رسانیدن اقساط اصل و فرع در موعدهای مقرر بصاحبان سهام یک نفر متخصص مالیه از خارج معین یا مستخدم خواهد شد .

(این ماده نیز باجزئی مذاکره تصویب شد)
 رئیس — دو فقره پیشنهادات قرائت شود .
 پیشنهاد حاج شیخعلی .

این بنده پیشنهاد میکنم که عبارت ذیل بعنوان ماده ۱۲ باین قانون الحاق شود سهام این قرض هر گاه منتقل باتباع خارج شد تابع قوانین داخلی این

قرض خواهد بود . اصلاح آقای تقی زاده مشعر بر این بود که خارجه حق خریداری این سهام را ندارند و اگر یکی از این سهام باتباع خارجه منتقل شد فوراً باید به اتباع داخله بفروشد والا از درجه اعتبار ساقط است .

(شاهزاده اسدالله میرزا تقاضا نمود که این پیشنهاد رجوع شود بکمسیون تجدید نظری در آن شود آقای رئیس جواب دادند اول باید در قابل توجه بودن آن رأی گرفته شود هر کدام قابل توجه شد بکمسیون رجوع میشود .

در قابل توجه بودن هر دو رأی گرفته قابل توجه نگردید .

رئیس — اگر مخبر قبل از اخذ رأی تقاضای رجوع این دو پیشنهاد را بکمسیون نمی نمود برد شدن مطلب تمام شده بود ولی چون قبلاً تقاضای رجوع این دو فقره را بکمسیون کرده بودند رجوع میشود بکمسیون که در این باب تجدید نظری بنمایند (رجوع شد بکمسیون) .

رئیس — موضوع مذاکره روز پنجشنبه - رایورت کمیسیون بودجه باصلاح کشتی های خلیج فارس — ایضاً رایورت کمیسیون بودجه راجع به طلب حاجی عدل السلطنه - ایضاً رایورت کمیسیون بودجه راجع بسوراث بعضی از شهداء حریت - ایضاً رایورت کمیسیون بودجه در باب متمرری مسیو (بن تان - بلژیکی) - ایضاً رایورت کمیسیون بودجه راجع به مخارج مسافرت مأمورین وزارت خارجه .

حاج عز الممالک — میخواستم عرض کنم در باب اعتبارنامه بعضی از نمایندگان که از شعبات رایورت داده شده بفرمائید جزء دستور منظور شود .
 رئیس — فرمایش شما راجع بدستور نیست چیزی که طبع و توزیع نشده است نمیشود جزء دستور منظور نمود .

میرزا ابراهیمخان - بنده میخواستم عرض کنم چون وزارت خارجه در باب مأمورین خارجه در يك محظوری واقع شده باین جهت استدعا میکنم آنرا فقره دویم دستور قرار بدهید .

رئیس — همه اینها مختصر است و در يك جلسه خواهند گذشت .

آقا شیخ اسمعیل هشترودی - بنده میخواستم عرض کنم عمل تفنگهائی را که سردار ملی خریده اند تمام بفرمائید .

فهییم الملك — دو فقره رایورت کمیسیون بودجه هم هست در باب مستمرری چند نفر از علماء عتبات که بطهران آمده اند و از طرف آقای آیت الله خراسانی توصیه درباره ایشان شده است آنهم مدتی است که در کمیسیون آمده و همانطور مانده است خوب است جزء دستور منظور شود .

رئیس - بلی آنها هم هستند در ضمن مستمرریات خواهد گذشت .

فهییم الملك - بقیه اعضاء کمیسیون محاسبات معین نشده اند .

رئیس — بشعبه ۴ اطلاع داده شده است که کسر کمیسیون عریض و محاسبات را انتخاب نمایند .
 معزز الملك - چون در آن زمانیکه آقایان نمایندگان قسم میخوردند عده از نمایندگان حضور

نداشتند و قسم نخوردند بنده تقاضا میکنم آنهایی که در آن زمان حاضر نبودند قسم بخوردند (گفتند صحیح است) .

محمد هاشم میرزا - بلی بیست و دو نفرند که باید قسم بخورند .

حاجی محمد اسمعیل کاشف - اعتبار نامه بعضی از نمایندگان مدت بیست رسیده است و رایورت آنها از شب بمجلس نرسیده است خوب است مقرر فرمائید رایورت شعب در باب اعتبارنامه ها بمجلس بیاید تا تکلیف آنها معلوم شود .

میرزا ابراهیم خان - میخواستم عرض کنم که شعب اینکه تأخیر در دادن رایورت کرده اند نه این بوده است که تعمداً کرده باشند بلکه به لاحتظ این بوده که یازده توضیحات لازم بوده که از محل خواسته شود و وزارت داخله مشغول مخایره و کسب اطلاع از محل است و هنوز آن اطلاعات شعب نرسیده است باینجهت بمجلس نیامده و نتیجه آن اطلاعات رسید رایورتها بمجلس خواهد آمد .

رئیس - حالا مجلس خصوصی خواهد بود . (در موقعی که تقریباً یکساعت از شب گذشته بود مجلس علنی ختم و بدل بخصوصی گردید) .

جلسه ۱۰۴

صورت مشروح روز شنبه ۸ شهر جمادی الثانی ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد صورت مجلس روز ۳ شنبه را آقای معاضد الملك قرائت نمود

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست؟
 آقای شیخ اسمعیل هشترودی بیاعتقاد بنده آن پیشنهادی که بنده کرده بودم که تفنگهائی که سردار ملی خریده اند و از وزارت خانها تصویب شده است داخل دستور شود بعقیده بنده تصویب شد که داخل صورت مجلس شود .

رئیس - امروز داخل دستور میشود برای روز شنبه چون آن چیزهاییکه در دستور امروز منظور شده است چند روز است فرصت نمی شود که از مجلس بگذرد .

آقا شیخ اسمعیل - آنروز بنده عرض کردم و قبول شد و جزء دستور شد .

رئیس - آنروز که شما این تقاضا را کردید گذشته بود یعنی دستور اعلام شده بود باین جهت در جزء دستور روز شنبه منظور خواهد شد - در خصوص وقت انعقاد جلسه حقیقت این است که کار بنده از شکایت هم گذشته است برای اینکه سابق چهار ساعت غروب مانده شروع بمذاکرات میشد و برای گرمی هوا سه ساعت غروب معین شد و حالاً ساعت دو است وعده برای مذاکره هم کافی نیست و تقریباً باندازه نیم ساعت میشود که منتظر کافی شدن عده هستیم و همچنین در باب حضور در کمیسیونها حقیقت این است که آقایان نمایندگان درین خصوص توجهی بفرمائید که اگر اینطور باشد گمانم این است که نتوانیم هیچ کاری را انجام بدهیم و امروز از کمیسیون فوائدنامه رایورت داده اند که بواسطه نیامدن اعضاء کارهاییکه بانجا رجوع شده همینطور مانده است و آن کارهایی است که تقریباً پنجاه است بآن کمیسیون رجوع شده